

Sprawozdanie

Komisji drogowej o czynnościach Departamentu IV. w sprawach drogowych za czas od 1. Grudnia 1896 do 30. Listopada 1897 roku.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 28. grudnia 1897, przekazał Wysoki Sejm Komisji drogowej do zbadania sprawozdanie Departamentu IV. w sprawach drogowych za czas od 1. grudnia 1896 do 30. listopada 1897.

Wskutek powyższego polecenia, Komisya drogowa przedkłada następujące sprawozdanie:

Z powodu niezwykle krótkiej sesji sejmowej w roku 1897, sprawozdanie Komisji drogowej z czynności Departamentu IV. za czas od 1. grudnia 1895 do 30. listopada 1896 nie zostało przez Wysoki Sejm załatwione. Życzenia i uwagi ówczesnej Komisji, o ile należą do zakresu działania Wydziału krajowego, tenże częścią już załatwił, częścią załatwienie ich przygotowuje, zaś wnioski i rezolucye wymagające uchwały Wysokiego Sejmu, zostaną poniżej wznowione.

Ustawa drogowa z dnia 5. lipca 1897. wchodząca obecnie w życie, spowoduje dośnośne zmiany w działalności tak Wydziału krajowego, jakoteż Wydziałów powiatowych, a jakkolwiek szczegóły tych objawów i konkretne ich skutki ujawnią się dopiero w następnym okresie sprawozdawczym, to niektóre konsekwencje tych zmian, — zwłaszcza natury finansowej — już w niniejszym sprawozdaniu Komisji musiały doznać bodaj częściowego uwzględnienia.

A) Z ustaw i uchwał podlegających Najwyższej Sankcyi

otrzymały takową:

Uchwalony przez Wysoki Sejm projekt ustawy o prestacyach, funduszach i kompetencyi co do dróg publicznych nierządowych, na mocy Najwyższego Postanowienia z dnia 5. lipca 1897, która rozpoczęła obowiązywać z dniem 1. stycznia 1898 wraz z Regulamiem drogowym, wypracowanym przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Nadto:

7	uchwał	zezwalających	na	pobór	kopytkowego;
35	"	"	"	"	myta drogowego;
19	"	"	"	"	mostowego;
6	"	"	"	"	przewozowego.

B) Ważniejsze uchwały Sejmowe, nie wymagające Najwyższej Sankeyi:

1. Wydział krajowy spowodował sporządzenie projektów budowy, a względnie wyasygnował częściowe wypłaty subwencji ponad 50% rzeczywistych kosztów budowy, przyznane na budowę i rekonstrukcję dróg i mostów w 14 wypadkach.

2. Budowa drogi Pienińskiej (nie mającej charakteru drogi publicznej) nie postąpiła w ubiegłym roku, a to z powodu nieuregulowania stanu hipotecznego gruntów, odstąpionych przez hr. Idę Lasocką pod budowę tej drogi aż do granicy węgierskiej.

Komisya podnosi konieczność wznowienia rokowań, celem uzyskania od Biskupstwa Preszowskiego zobowiązań umożliwiających trwałe uregulowanie tej drogi.

3. Wydział załatwił petycyje odstąpione mu uchwałami Wysokiego Sejmu.

C) Odstąpiona c. k. rządowi do załatwienia

petycja o wypłatę nadwyżek za robociznę na drogach rządowych, została dotąd tylko częściowo załatwiona.

D. Drogi krajowe.

Wobec nieznacznych w roku 1897 szkód elementarnych, utrzymanie dróg krajowych wymagało nakładu normalnego. Nie podano atoli w sprawozdaniu cyfry przeciętnej (na 1 kilometr) kosztów utrzymania.

Zbudowano 66 mostów murowanych w miejsce dotychczasowych drewnianych. Komisya sądzi, że i w przyszłości należy dążyć do stopniowej zamiany obiektów drewnianych na murowane, podnosząc przytem praktyczność i taniść przepustów i mostów betonowych.

Na 5 duktach przeprowadzono częściową rekonstrukcję w łącznej długości 555·8 m. przyczem skrócono jedną z tych dróg o 265 m.

Na rok bieżący są projektowane rekonstrukcyje na drogach:

Zakliczyn-Niedzice, Chabówka—Sieniawa—Nowy targ, w Husiatynie, w Buczaczu i kilka pomniejszych, spowodowane przebudowaniem mostów.

Zastosowanie §. 35. nowej ustawy drogowej już w niedalekiej zapewne przyszłości wytworzy nową kategorię dróg, mianowicie dróg powiatowych i gminnych I. klasy, których budowę i utrzymanie Wydział krajowy obejmie w razie potrzeby przez siebie uznanej.

Zmiany personalu technicznego i służby dróg krajowych obracały się w ramach etatu. Co zaś do zmian w tym etacie na przyszłość, Komisya drogowa przedkłada Wysockiemu Sejmowi oddzielne sprawozdanie.

Ponowne wydzierżawienie 60 stacyi mytnicznych, przynoszących przedtem 94.712 zł. wydało łącznie . . . 97.780 „
a zatem więcej o . . . 3.068 zł.

Zaprowadzono czasowo pobór myta we własnym zarządzie na 2 drogach krajowych.

Ogólny dochód mytniczny wynosił w roku 1895	224.618 zł. 90 ct.
w roku 1896	225.796 zł. 53 1/2 ct.
zatem zwiększył się o	1.180 zł. 63 1/2 ct. a. w.

Na rok 1897 ogólna cyfra dochodu według kontraktów wynosiła 234.656 zł.

Domków mytnicznych nabyto 2, wybudowano 2.

Zaległości w dochodach mytnicznych wynosiły z końcem 1895 roku	16.700·47 zł.
ściągnięto	878·30 „
pozostała zaległość	15.822·17 zł.

F) Drogi powiatowe i gminne.

1. Tej kategorii dróg było w budowie 155 w 63 powiatach.

Pomoc techniczna udzielona powiatom przez służbę drogową była następująca:

- a) wygotowano projekta wstępne w 5 powiatach dla 9 dróg w łącznej długości 148 klm;
- b) wypracowano projekta szczegółowe w 15 powiatach dla 19 duktów w łącznej długości 82 klm;
- c) Pod kierunkiem technicznym organów krajowych prowadzono budowę w 25 powiatach, na 36 drogach w łącznej długości 79·60 klm, przyczem wykonano na 14 klm. regulację potoków i (oprócz pomniejszych obiektów) zbudowano 1 most kratowy 30 metrowy (Kossów-Jasionów) i jeden most 74 metrowy (Majdan-Rozwadów).
- d) Zarząd techniczny wykonuje Wydział krajowy na 9 drogach niekrajowych w łącznej długości 100 klm.

Należyte funkcjonowanie organów krajowej służby drogowej, tak przy udzielaniu pomocy technicznej jak — w wyższym jeszcze stopniu — przy dozorcze nad drogami powiatowymi i gminnymi wymaga w stałe normy ujętej instrukcyi dla służby dróg krajowych, stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 1. kwietnia 1892 r. Komisya drogowa zaznacza konieczność wypracowania takiej instrukcyi.

2. Subwencye na budowę i rekonstrukcyę dróg powiatowych i gminnych udzielono w roku 1896 53 powiatom dla 85 duktów w łącznej kwocie . 359.143·80 zł.
Wydatki na kontrolę i pomoc techniczną 10.856·20 „

Razem 370.000 zł.

Z tej kwoty otrzymały najwyższe subwencye powiaty:

Nisko	31.123·76 zł.
Nowy Targ	28.287·39 „
Kossów	23.000 „
Rzeszów	18.000 „
Tarnopol	12.000 „
Nadworna	11.000 „

Na rok 1898 preliminarzuje Wydział krajowy na subwencyonowanie dróg powiatowych i gminnych:

a) fundusz zwyczajny	300.000 zł
b) „ „ nadzwyczajny	90.000 „
Ogółem	390.000 zł.

Rażąca różnica jaka zawsze jeszcze zachodzi między pojedynczymi powiatami pod względem gęstości sieci drogowej, domaga się rychłej sanacyi, jeśli całe połać kraju nie mają nadal zostać upośledzone co do tak ważnego czynnika rozwoju ekonomicznego, jakim są środki komunikacyi. — Powołując się na obszerne a cyframi uzasadnione wywody w swoich sprawozdaniach z ostatnich kilku lat, komisya drogowa czuje się w obowiązku, ponownie podnieść konieczność bodaj częściowego złagodzenia tego anormalnego stosunku, a to przez racjonalne postępowanie przy rozkładzie corocznego ryczałtu na subwencye, mianowicie w ten sposób, by uwzględniono wyższemi kwotami — oprócz powiatów o małej sile podatkowej — także i te powiaty, które bądź pominięte były w okresie budowy dróg krajowych, bądź też, w których wysoki koszt budowy spowodowany brakiem odpowiednich materyałów, udaremnia wszelkie wysiłki funduszków miejscowych.

Gdy się nadto uwzględni, że nowa ustawa drogowa tworząc kategorię dróg gminnych I klasy a przekazując ich budowę i utrzymanie Wydziałom powiatowym znacznie powiększył obowiązki i ciężary tychże, które bynajmniej nie we wszystkich powiatach znajdują kompensatę w opłacie 10% dodatku w miejsce poprzedniej troistej prestacyi, okaże się konieczność udzielania powiatom silniejszej, aniżeli dotąd pomocy z funduszu krajowego, co zresztą przewiduje §. 28 teje ustawy, na podstawie którego już obecnie wpłynęły petycye o udzielenie zasiłków z funduszków krajowych.

Aby sprostać w obu tych kierunkach zwiększonym wymaganiom okazuje się konieczność podwyższenia corocznego ryczałtu na subwencyonowanie dróg powiatowych i gminnych, a to w ten sposób, by pozycya ta w budżecie na rok 1898 została pod-

wyższona do 430.000 zł., zaś do budżetu na rok 1899 wstawiono na ten cel kwotę 500.000 zł.

Stały i progresywny wzrost innych działów budżetu krajowego doprowadził takowe w pozycjach wydatków do cyfr tak znacznych, że obok tychże dotacya na zasiłki drogowe w powyższej kwocie nader skromnie się przedstawia. To też Komisya drogowa wątpić nie może, iż wstawienie tej kwoty do budżetu na rok 1899 aż nadto jest uspra wiedliwione.

Co zaś do podwyższenia tej dotacyi o 50.000 zł. w budżecie na rok bieżący, Komisya drogowa nie wniosłaby takowej gdyby mogła obawiać się zarzutu, iż budżet raz ułożony nie znosi znaczniejszego podwyższania poszczególnych pozycji. W roku bieżącym jednak zarzut ten spotkać ją nie może, gdyż oprócz zarezerwowanej zwyczajki budżetowej w kwocie 30.000 zł., pozostaje do dyspozycji bonifikacya w kwocie 150.000 zł., którą fundusz propinacyjny ofiaruje krajowi z tytułu podatku dochodowego.

2. Ze zakładowego funduszu pożyczkowego na drogi powiatowe i gminne udzielono w r. 1896 6-ciu Wydziałom powiatowym łączną kwotę 36.000 zł.

Do zwrotu w latach następnych pozostaje 282.364⁵³ zł.

Z uwagi, że ten fundusz w bieżącym roku się wyczerpie, a zasilany odtąd li tylko ratalnymi zwrotami od powiatów nie mógłby nadal zadość uczynić celowi, który spowodował utworzenie go w kwocie 300.000 złr., Komisya drogowa uważa za konieczne podwyższenie takowego do kwoty 500.000 zł. w ratach rocznych po 20.000 zł., a wnosząc wstawienie pierwszej raty w cyfrze 20.000 zł. do budżetu na rok 1898, powołuje się na uzasadnienie zawarte w poprzednim ustępie.

4. Alegat I wykazuje obrót miejscowych funduszy dróg gminnych w roku 1895. przedstawiający (w 73 powiatach) wartość ogólną 2,066.687 04.

5. Alegat II. zawiera zamknięcie rachunków powiatowych funduszy dróg gminnych za rok 1895. wykazując (w 73 powiatach) ogólnego dochodu 1,401.530¹⁸ $\frac{1}{2}$. Powiat Trembowelski nie przedłożył wykazów objętych Alegatami I. i II.

F) Publiczne dojazdy kolejowe.

W roku 1897. budowa dróg tej kategorii przedstawia się jak następuje :

- 7 dojazdów ukończono
- 9 znajduje się w toku budowy, dla
- 8 uzyskano orzeczenia, zaś
- 6 znajduje się w okresie pertraktacyi.

G) Inne ważniejsze sprawy.

1. Stosując się do życzenia Komisji drogowej wypowiedzianego w zeszłorocznem sprawozdaniu, Wydział krajowy zajął się sprawą obsadzania dróg drzewami, a w zamiarze zebrania potrzebnych materyałów, odniósł się o odnośne przepisy tak do Wydziałów poszczególnych krajów koronnych, jakoteż do Ministerstw w Bawaryi, Wirtembergu i Badeńskiem.

Komisya wyraża życzenie, aby projekt ustawy o policyi drogowej, którego część stanowić będą postanowienia o obsadzaniu dróg drzewami został przedłożony na najbliższej sesyi sejmowej.

2. W zeszłorocznem swoim sprawozdaniu Komisya drogowa podniosła konieczność przedłożenia c. k. Rządowi wniosków do uznania za państwowe tych dróg w kraju, które mają dla Państwa doniosłe znaczenie tak pod względem wojskowym, jak ekonomicznym.

Sprawa ta jednak dotąd nie postąpiła dalej, co powoduje Komisję drogową do podniesienia jej doniosłości, przyczem zaznacza, że nie Komisya, lecz Wydział krajowy jest w możności sformułowania konkretnych wniosków.

3. W podobnym zastoju znajduje się druga sprawa, co do której rozpoczęto już dawniej rokowania z c. k. Rządem, mianowicie o uzyskanie na drodze ustawodawczej stałej dotacyi ze Sarbu Państwa na budowę i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych.

Wszelkie dotychczasowe enuncjacje c. k. Rządu okazują jeśli nie jawną nieprzychylność, to co najmniej obojętność dla tej sprawy, a wobec niezaprzeczonego faktu — podniesionego przez Wydział krajowy — że ofiary, jakie kraj i powiaty na cele drogowe ponoszą, corocznie się zwiększają, i przechodzą już możność finansową kraju, czas byłby wielki na pomoc ze strony Państwa.

Ze względu, że wystosowany w dniu 2. października urgens do c. k. Prezydium Namiestnictwa pozostał dotąd bezskuteczny, Komisya drogowa ponawia swój zeszłoroczny wniosek rezolucyj.

4. Dalsze starania w sprawie ulg taryfowych na kolejach państwowych dla transportu materyałów do budowy i utrzymania dróg autonomicznych odniosły skutek o tyle, że Ministerstwo rozszerzyło przyznane w roku poprzednim zasadnicze zniżenie taryfowe dla kamienia i szutru, także na piasek, wyłączając jednak jednocześnie niektóre linje kolejowe a pismem z dnia 27. września 1897, Ministerstwo kolejowe wręcz odmówiło stosowania tych ulg do dróg gminnych. Wobec tej odmowy, Wydział krajowy ponownie czyni starania o przyznanie tych ulg przynajmniej dla dróg gminnych I klasy.

5. Zestawienie i wydrukowanie statystyki drogowej, i w ubiegłym roku nie zostały ukończone. Wznawiając zatem wyrażone już w latach ubiegłych życzenie, komisya drogowa zaznacza konieczność załatwienia tej sprawy w roku bieżącym, co wobec projektowanego pomnożenia sił technicznych, tem łatwiej nastąpić może.

6. Z datków dobrowolnych na budowę dróg krajowych pozostało do wpłacenia z końcem roku 1896 jeszcze 11.347.10 zł.

7. Alegat IV. wykazuje stan funduszków pro praeterito budowy dróg krajowych i powiatowych po koniec roku 1896 jak następuje:

Należitości czynne	88.063'03 1/2 zł.
„ bierne	103.683'86 1/2 „
zatem niedobór	15.620'83 zł.

Po dzień 1. października 1897 odpisano z należitości czynnych 3.683'56 zł.

8. Ubezpieczenie robotników i drożników na drogach krajowych spowodowało koszt w kwocie 470'38 zł.

9. Pertraktacje w celu rewizji i regulacji myt na drogach krajowych ukończono na trzech duktach; w toku pozostają obecnie co do 8-miu obiektów.

10. Rewizye myt prywatnych, opartych na dawnych koncesjach, wdrożono w sposób podany w §. 9. ustawy drogowej z 5. lipca 1897.

11. Kontrola nad miastami pobierającymi kopytkowe uwidoczniła znaczny postęp w ulepszeniu środków komunikacyjnych.

12. Alegat V. zawiera wykaz zasiłków ze Skarbu Państwa na budowę dróg i mostów nierządowych. Udzielono kredytu:

a) na 2 mosty budowane przez c. k. organa rządowe w kwocie	38.000 zł.
b) Radom powiatowym na budowę 6 dróg	74.000 „
Ogółem	112.000 zł.

13. Sprawy drogowe wniesione przed Trybunał administracyjny zostały załatwione w sposób następujący:

5 zażaleń przeciw orzeczeniom Wydziału krajowego Trybunał odrzucił.

3 Orzeczenia zniósł.

7 Spraw jest dotąd nie rozstrzygniętych.

14. C. k. Dyrekcyja Poczty i Telegrafów zawiadomiła Wydział krajowy o utworzeniu 17 nowych urzędów pocztowych i 1 telegraficznego.

Agendy drogowe Departamentu IV. doznają — w miarę rozwoju środków komunikacyjnych w kraju — co roku znacznego wzrostu, a komisya drogowa z uznaniem zaznacza, że wszystkie jego oddziały z chwalebna gorliwością zadość czynią swemu zadaniu.

Na podstawie powyższych wywodów, komisya drogowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu IV. za czas od 1. grudnia 1896 do 30. listopada 1897, odnoszące się do działu drogowego, Sejm przyjmuje do wiadomości.

II. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na najbliższą sesję sejmową przedłożył projekt ustawy o policji drogowej, którą objęte będą również przepisy o obsadzaniu dróg drzewami.

III. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by wznowił i usilnie starał się doprowadzić do pomyślnego załatwienia układy z c. k. Rządem w sprawach:

a) co do uznania za państwowe tych dróg w kraju, które mają donośne znaczenie dla Państwa tak pod względem wojskowym jak ekonomicznym.

b) Celem uzyskania w drodze ustawodawczej stałej dotacji ze Skarbu Państwa na budowę i utrzymanie dróg powiatowych i gminnych.

We L w o w i e dnia 31. stycznia 1898 r.

Przewodniczący:

J. Męciński.

Sprawozdawca:

Sala.